

Karkkilan esiopetuksen

Opetussuunnitelma 2022

(Kasvatus- ja opetuslautakunta 23.11.2022)

Sisällys

Sisällys	2
1. Esiopetuksen järjestäminen	3
1.1 Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen.....	3
1.2 Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat.....	5
1.3 Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus.....	5
1.4 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmäänperustuva esiopetus.....	6
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	7
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	7
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.....	8
2.3 Arvoperusta	10
2.4 Oppimiskäsitys	11
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.....	12
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri	17
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	17
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa.....	20
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	21
4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	24
4.1 Monipuoliset työtavat	24
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.....	25
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	27
4.3.1 Ilmaisun monet muodot	27
4.3.2 Kielen rikas maailma	29
4.3.3 Minä ja meidän yhteisömme	31
4.3.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni	33
4.3.5 Kasvan ja kehityn	35
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	38
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki sekä oppilashuolto	41
5.1 Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen	41
5.2 Yleinen tuki	43
5.3 Tehostettu tuki	44
5.4 Erityinen tuki	46
5.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.....	51
6. Oppilashuolto	53
6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö.....	53
6.3.Yksilökohtainen oppilashuolto	55
6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat	57

1. Esiopetuksen järjestäminen

1.1 Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatusta- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että semäärittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaalaatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävä kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävistä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen jakehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa

ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi ovat osa arviointi tehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisistatarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

Karkkilan kaupunki

Karkkilan esiopetuksen opetussuunnitelman laadintaa varten on perustettu työryhmä, jossa on mukana esikoulun ja muun varhaiskasvatuksen henkilökuntaa sekä varhaiskasvatuksen johtajat ja konsultoiva erityisopettaja. Esiopetussuunnitelma prosessin aikana on tehty tiivistä yhteistyötä muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Yhteistyöllä taataan jatkumo päivähoidosta esikouluun ja esikoulusta kouluun muun muassa siirtymien osalta. Koulun kanssa on järjestetty yhteistä ryhmätyöskentelyä liittyen opetussuunnitelman aiheisiin.

Toimintaa kehitetään, arvioidaan ja dokumentoidaan erilaisin menetelmin lasten, huoltajien ja henkilökunnan kanssa yhdessä. Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön yhteisessä arviointipäivässä. Lisäksi opetussuunnitelmaa voidaan arvioida varhaiskasvatuksen opettajien yhteisissä palavereissa. Samoin opetussuunnitelmaa arvioidaan osana omaa työtä esiopetuksen arjessa. Opetussuunnitelmaa päivitetään ja kehitetään tarpeen mukaan.

Uutta opetussuunnitelmaa (2016) valmisteltaessa huoltajille järjestettiin vanhempainilta, jossa kartoitettiin heidän näkemyksiään esimerkiksi oppimisympäristöstä, oppimiskäsityksestä, arvoista ja esiopetuksen keskeisestä sisällöstä. Myös lapsille tehtiin aiheeseen liittyvä kysely ja piirrostehtävä.

Esiopetusvuoden lopussa huoltajille tehdään kysely kuluneesta esiopetusvuodesta, ja näin heidän näkemyksiään voidaan ottaa huomioon opetussuunnitelman toteutumisen osalta. Myös lapsille voidaan toteuttaa aiheeseen liittyvä kysely. Lasten näkemyksiä ja toiveita esiopetuksesta huomioidaan mahdollisuuksien mukaan esiopetusvuoden aikana. Huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta hyödynnetään myös esiopetuksen opetussuunnitelmaa päivitettäessä ja kehitettäessä.

Sosiaali- ja terveystoimi on ollut mukana opetussuunnitelman laadinnassa oppilashuollon sekä kasvun ja oppimisen tuen osalta.

1.2 Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatusta- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Karkkilan kaupunki

Esiopetuksen opetussuunnitelmaan kuuluu kuntakohtainen esiopetussuunnitelma, ryhmäkohtainen tai esiopetusryhmien yhteinen vuosisuunnitelma ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Perusopetuksen kanssa on laadittu yhteinen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma (liite). Myös esiopetuksen Suomi toisena kielenä suunnitelma on liitteenä. Sivistysjohtaja päättää esiopetuksen järjestämisen toimipisteistä. Esiopetukseen ilmoittautuminen tapahtuu sähköisesti samaan aikaan kouluun ilmoittautumisen kanssa. Huoltajille ja tuleville esioppilaille järjestetään tutustumisen tulevaan esiopetuspaikkaan toukokuun aikana. Karkkilassa esiopetusta järjestetään koulujen tilojen yhteydessä toimivissa esiopetusryhmissä sekä tarvittaessa vuorohoitoryhmässä. Tarvittava täydentävä varhaiskasvatus järjestetään pääsääntöisesti lapsen esiopetuspaikassa. Erityistä tukea tarvitsevien lasten esiopetus voidaan järjestää integroituna joko esiopetusryhmässä tai päiväkodissa huomioiden tapauskohtaisesti lapsen tarpeet.

1.3 Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus

Karkkilan kaupunki

Karkkilan esiopetussuunnitelma on nähtävissä kunnan Internet-sivuilla. Lisäksi paikallisesta esiopetussuunnitelmasta tiedotetaan esikoulujen vanhempainilloissa ja huoltajia ohjataan tutustumaan opetussuunnitelmaan. Samoin yksikkökohtaisesta vuosittaisesta toimintasuunnitelmasta tiedotetaan vanhempainiltojen yhteydessä ja tiedotteilla. Tiedotus tapahtuu sähköisten viestimien kautta kuten esimerkiksi kaupungin Internet-sivujen ja Wilman kautta.

1.4 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu (Perusopetuslaki 3 a § (163/2022)).

Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta. Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5 Perusopetuslaissa säädettyt tukimuodot. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksen mukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille (Perusopetuslaki 35 § (163/2022)). Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja Kasvu ja oppimista tukevan toimintakulttuurin sekä 6 Oppilashuollon yhteydessä. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Karkkilan kaupunki

Esiopetus järjestetään Karkkilassa koulujen yhteydessä ja siinä noudatetaan esiopetuksen järjestämisestä annettuja velvoitteita. Esiopetuksen opetuskielenä on suomi. Esiopetus kestää yhden lukuvuoden ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Esiopetuksessa huomioidaan eri kulttuuritaustoista tulevat lapset. Samoin kaikessa esiopetustoiminnassa turvataan lasten ja huoltajien osallisuus. Huoltajien ja lasten kanssa käydään syksyisin ja keväisin kasvatustieteelliset keskustelut, joissa pääpaino on lapsen oppimisen ja kasvun tavoitteissa.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä osiossa Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetuyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa.

Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennalta ehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Karkkilan kaupunki

Jatkumon takaamiseksi varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta alkuopetukseen tehdään tiivistä yhteistyötä huoltajien ja moniammatillisten asiantuntijoiden kanssa. Nivelvaiheissa huolehditaan opetuksen järjestämisen kannalta olennaisen pedagogisen tiedon siirtymisestä. Lisäksi huoltajien suostumuksella voidaan siirtää lasta koskevaa oppilashuollollista tietoa. Tiedonsiirron käytäntöjä kuvataan tarkemmin luvussa Lapsen kasvun ja oppimisen tuki.

Huoltajan on ilmoitettava, jos lapsi on poissa esiopetuksesta sairauden vuoksi. Vapaata esiopetuksesta voi anoa myös jonkin muun henkilökohtaisen syyn vuoksi. 1–5 päivän poissaolon voi myöntää esiopetusryhmän opettaja. Luvan yli viiden päivän poissaoloon myöntää päiväkodinjohtaja.

2.3 Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajujaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetustaei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Karkkilan kaupunki

Karkkilan esiopetuksen arvopohja on luotu yhteistyössä huoltajien, lasten, henkilökunnan ja alkuopetuksen kesken. Keskeisiä arvoja ovat lapsen yksilöllinen huomioiminen ja lapsen tarpeisiin vastaaminen, tasapuolisuus sekä luottamus kaikkien toimijoiden kesken. Pyrkimyksenä on sisäistää vastuullinen elämäntapa. Arjen ja oppimisen eri tilanteissa opetellaan ottamaan vastuuta omien valintojen, tekojen ja käyttäytymisen seurauksista. Kestävän kehityksen näkökulma huomioidaan esimerkiksi materiaalien valinnassa ja käytössä unohtamatta luonnonmateriaalien hyödyntämistä.

Opetuksessa korostetaan yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta esimerkiksi tekemällä ryhmätöitä vaihtelevissa kokoonpanoissa ja muodostamalla erilaisia leikkiryhmiä. Keskeisenä toimintaa ohjaavana arvona on oppimisen ilo, jossa leikillä ja luovuudella on tärkeä merkitys. Karkkilassa yhtenä esiopetuksen painopisteenä on lapsen sosiaalisten taitojen harjaannuttaminen. Tavoitteena taitojen harjoittelussa on muodostaa jatkumo varhaiskasvatuksesta alkuopetukseen. Kaiken toiminnan lähtökohtana on terveen itsetunnon ja identiteetin rakentuminen ja positiivisen minäkuvan syntyminen itsestä oppijana.

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Karkkilan kaupunki

Paikallinen oppimiskäsitys pohjautuu huoltajien, lasten ja koulun kanssa yhteistyössä pohdittuihin näkökulmiin. Kaikkea oppimista ohjaa lapsilähtöisyys ja lasten vahvuuksien hyödyntäminen. Lapset nähdään aktiivisina toimijoina toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Myös perheitä osallistutaan mahdollisuuksien mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen esimerkiksi yhteisten teemapäivien tai tapahtumien järjestämisessä. Huoltajia pyritään osallistumaan yhdessä lasten kanssa arjen pieniin oppimisprojekteihin esimerkiksi keräämällä yhdessä tietoa käsiteltävästä aiheesta. Eri oppimiskokonaisuuksissa kartoitetaan lasten sen hetkisiä tietoja käsiteltävästä aiheesta, mitä lapset haluavat tietää aiheesta lisää. Lapsia kannustetaan tuottamaan toiminnan toteutus ehdotuksia. Lapsia opetetaan asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Lapsia osallistetaan arvioimaan toimintaa ja oppimista esimerkiksi niin, että lapset saavat kertoa ja pohtia, mitä uutta ovat oppineet projektin aikana.

Oppimaan oppimista tuetaan tutustumalla erilaisiin oppimisstrategioihin ja hyödyntämällä niitä. Toiminnassa huomioidaan lapsilta nousevat tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Tärkeä merkitys on leikin kautta oppimisella, monipuolisilla luovilla oppimistavoilla, eri aistien ja toiminnallisen oppimisen hyödyntämisellä sekä yhdessä oppimisella. Vahvaa itsetuntoa ja käsitystä itsestään oppijana tuetaan kannustamalla ja antamalla rakentavaa palautetta.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, oppiainerajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Karkkilan kaupunki

Ajattelun kehityksessä huomioidaan lasten yksilölliset erot ja tarjotaan jokaisen lapsen oman ajattelun tasolle soveltuvia haasteita ja tehtäviä. Esiopetuksessa luodaan myönteinen ilmapiiri, jossa uskaltaa myös epäonnistua ja kohdata haasteita. Asettamalla omia tavoitteita, kokeilemalla erilaisia työtapoja ja tutustumalla erilaisiin oppimistyyliin löydetään omia vahvuuksia ja koetaan oppimisen iloa.

Positiivisten oppimiskokemusten kautta lapsi oppii luottamaan omaan osaamisensa sekä olemaan ylpeä siitä. Lapselle annetaan aikaa pohtia omia kiinnostuksen kohteita ja muodostaa omia kysymyksiä ja etsiä niihin vastauksia.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Karkkilan kaupunki

Karkkilan esiopetuksessa painotetaan erityisesti tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Arjen tilanteiden lisäksi niitä harjoitellaan säännöllisesti erilaisten opetusohjelmien avulla. Hyviä käytötapoja korostetaan. Esiopetuksessa huomioidaan ryhmän lasten ja perheiden tapojen ja perinteiden monimuotoisuus. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan paikallisten kulttuuritoimijoiden kanssa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyden ja turvallisuuden sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestäväan elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Karkkilan kaupunki

Esikoulun arjessa lapsia kannustetaan omatoimisuuteen lapsen yksilöllisyys huomioiden. Lapsille annetaan vastuuta yhteisestä ympäristöstä huolehtimisesta esimerkiksi osallistumalla kaupungin yhteisiin ympäristötalkoisiin. Esiopetuksessa luodaan ilmapiiri, jossa kannustetaan omatoimisuuteen mutta uskalletaan tarvittaessa pyytää apua. Arkipäivän tilanteissa lasta opetetaan ja kannustetaan huomaamaan tilanteita, joissa voi olla avuksi toiselle.

Esiopetuksessa voidaan osallistua perheiden kanssa yhteistyössä erilaisiin valtakunnallisiin liikunta- ja hyvinvointikampanjoihin. Paikallisesti voidaan järjestää esikoulujen yhteisiä liikuntapäiviä. Huomioidaan mahdollisuuksien mukaan paikalliset hyvinvointia edistävät tahot ja tehdään yhteistyötä heidän kanssaan. Esiopetuksessa huolehditaan riittävästä päivittäisestä ulkoilusta ja liikunnasta sekä kannustetaan perheitä liikunnan pariin. Karkkilan esiopetuksessa luonnossa leikkiminen ja liikkuminen ovat tärkeä osa hyvinvointikasvatusta ja kestävän elämäntavan omaksumista.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvallukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvallukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Karkkilan kaupunki

Esiopetuksessa huomioidaan, että lapsille annetaan mahdollisuuksia nähdä, kuulla ja kokea erilaista viestintää. Oppimisympäristö järjestetään siten, että siellä on esillä monilukutaitoa tukevaa materiaalia. Tutustutaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja digitaaliseen viestintään sekä hyödynnetään paikallista kulttuuritarjontaa. Lasten kanssa voidaan toteuttaa esimerkiksi erilaisia satu- ja juhlien järjestelyprojekteja, joissa voidaan yhdistellä monilukutaidon eri osa-alueita yhteistyössä perheen kanssa. Myös erilaisissa leikkiprojekteissa, kuten kauppaleikissä, lapsilla on mahdollisuus harjoitella monilukutaitoa.

Lasten kanssa tutustutaan erilaisten viestien tuottamiseen ja vastaanottamiseen esimerkiksi kirjeiden, kuvien ja sähköisten viestimien avulla. Lisäksi tutustutaan erilaisiin tapoihin kerätä tietoa esimerkiksi

kirjastoa ja tietotekniikkaa hyödyntäen.

Mediataitojen harjoittelussa hyödynnetään tietoteknisiä välineitä. Opetuksessa voidaan käyttää apuna erilaisia valmiita mediataitomateriaaleja. Lasten kanssa keskustellaan ja heitä ohjataan tunnistamaan ja käyttämään ikätasollensa soveltuvaa mediamateriaalia aikuisten tuella.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Karkkilan kaupunki

Lasten kanssa harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian käyttöä mahdollisimman monipuolisesti. Lapsille annetaan mahdollisuuksia kokeilla erilaisia dokumentoinnin tapoja esimerkiksi valokuvaamista ja videointia. Opetuksessa hyödynnetään erilaisia oppimisleikkejä ja ohjataan perheitä niiden käyttöön. Lisäksi lasten kanssa voidaan harjoitella tiedonhankintaa Internetistä oppimiskokonaisuuksiin liittyen.

Lasten ja perheiden kanssa keskustellaan ja pohditaan turvallista ja kriittistä median käyttöä. Huoltajia kannustetaan ottamaan vastuuta lasten tieto- ja viestintäteknologisten välineiden käytöstä, niihin käytetystä ajasta ja huomioimaan ikäraajat.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Karkkilan kaupunki

Lasten ja huoltajien aktiivinen ja vastuullinen osallisuus huomioidaan toiminnan suunnittelussa, toiminnassa ja arvioinnissa. Lapset otetaan mukaan tähän esimerkiksi pitämällä lastenkokouksia. Niissä kartoitetaan lapsilta nousevia ideoita, tavoitteita ja kiinnostuksen kohteita sekä arvioidaan opittuja asioita ja mennyttä toimintaa. Ryhmän säännöt laaditaan yhdessä lasten kanssa. Huoltajat otetaan toiminnan suunnitteluun mukaan kyselemällä heidän odotuksiaan ja toiveitaan esiopetusvuodelle. Suunnittelua voidaan toteuttaa myös vanhempainillan tai jonkin yhteisen projektin yhteydessä.

Lapsia ohjataan tekemään valintoja, jotka vaikuttavat yhteisen oppimisympäristön viihtyisyyteen, siisteyteen ja myönteisen ilmapiirin luomiseen. Opitaan ymmärtämään oman työpanoksen merkitys koko ryhmän projektin onnistumiselle. Toimintaa arvioitaessa korostetaan koko oppimisprosessin onnistumista pelkän lopputuloksen sijaan.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luontevaosa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun jähvynvoinnin turvaamiseksi.

Karkkilan kaupunki

Lasten kanssa työskentelyä ohjaa aito osallistuva läsnäolo myönteisessä ja kannustavassa ilmapiirissä. Aikuiset ovat kiinnostuneita lasten asioista ja tekemisistä sekä osallistuvat aktiivisesti toimintaan yhdessä lasten kanssa. Yhdessä toimitaan, opitaan ja onnistutaan.

Karkkilassa esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä toteutetaan pitämällä lukuvuosittain esiopetusyksiköiden yhteisiä arviointi- ja suunnittelupäiviä koko esiopetuksen henkilöstölle sekä säännöllisesti yhteisiä esiopettajien palavereja, joissa suunnitellaan, kehitetään ja arvioidaan esiopetuksen toimintaa. Kehittämistä ja arviointia tapahtuu päivittäin esiopetuksen arjessa huomioiden myös lasten ja huoltajien näkökulmia. Näkemyksiä kartoitetaan myös tekemällä kysely sekä esiopetusvuoden alkaessa, että päättyessä. Esiopetuksen vanhempainilat voidaan rakentaa yhteisille teemoille ja toimintamalleille, jotka mahdollistavat vanhempien osallistamisen. Vanhempainilloista saatua palautetta hyödynnetään toiminnan suunnittelussa.

Yhteistyötä muun varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa suunnitellaan ja tehdään esimerkiksi järjestämällä tutustumiskäyntejä sekä järjestämällä toimintaa esimerkiksi yhteisen teeman ympärille. Myös moniammatillinen yhteistyö on tiivistä. Ammattiosaamista tuetaan ja kehitetään täydennyskoulutuksella. Henkilökunnan erityistaitoja ja paikallisten toimijoiden osaamista hyödynnetään.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Karkkilan kaupunki

Esikoulun toiminnassa huomioidaan ryhmässä mahdollisesti olevia eri kulttuureja. Yhteistyössä näiden perheiden kanssa voidaan tutustua heidän kulttuuriinsa ja tapoihinsa esimerkiksi erilaisten teemojen ja projektien yhteydessä. Pienryhmissä toimiminen on keskeinen osa esiopetuksen toimintaa. Tällöin voidaan huomioida paremmin lasten yksilöllinen oppiminen vahvuuksineen ja tuen tarpeineen.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetus yhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Karkkilan kaupunki

Koko esiopetuksen toimintakulttuuria ohjaa oppimisen ja oivalluksen ilo sekä positiivinen ja kannustava ilmapiiri monipuolisine oppimisympäristöineen. Karkkilassa esiopetusvuoteen sisältyy koko kaupungin esiopetusyksiköiden yhteisiä tapahtumia jonkin aiheen puitteissa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kevätkarnevaali ja urheilupäivät. Lisäksi oppimisessa hyödynnetään rikasta lähiympäristöä ja luontoa. Paikalliseen perinteeseen tutustutaan esimerkiksi tekemällä retkiä museoihin ja järjestämällä erilaisia teemapäiviä.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Karkkilan kaupunki

Esiopetuksen toimintakulttuuri rakennetaan siten, että se tukee lasten osallisuutta omaan toimintaan ja oppimiseen vaikuttamisessa. Esimerkkinä voivat olla lastenkokoukset ja yhteisen vastuun kantamisen harjoittelu arjen erilaisten pienten työtehtävien avulla.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, ja siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan Oppilashuollon yhteydessä kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Karkkilan kaupunki

Paikallisesti esiopetuksessa korostetaan sosiaalisia taitoja ja hyviä käytöstapoja. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa käytetään tukena valmiita opetusohjelmia. Monipuolinen liikunta on keskeisellä sijalla esiopetuksessa. Luontoa ja lähiympäristön liikuntamahdollisuuksia hyödynnetään aktiivisesti. Karkkilassa on hyvät mahdollisuudet kokeilla perinteisiä lajeja esimerkiksi luistelua ja hiihtoa. Liikunta pienissäkin tiloissa mahdollistetaan.

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Karkkilan kaupunki

Karkkilassa esikoulut toimivat koulujen yhteydessä. Tämä mahdollistaa monipuolisen yhteistyön koulun kanssa muun muassa oppimisympäristöjen hyödyntämisen osalta. Luontoa, lähiympäristöä ja paikallista kulttuuritarjontaa hyödynnetään aktiivisesti. Huolellisella suunnittelulla varmistetaan oppimisympäristöjen sujuva käyttö pienissäkin tiloissa lapsiryhmän tarpeiden mukaan. Lasten mielipiteitä huomioidaan oman oppimisympäristönsä ja leikkipaikkojensa suunnittelussa. Oppimisympäristöjen toimivuutta arvioidaan säännöllisesti lukuvuoden aikana lasten ja henkilökunnan tarpeiden mukaan.

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessäopetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Karkkilan kaupunki

Paikallisesti esiopetuksen henkilökunta tekee yhteistyötä eri esiopetusryhmien kesken. Kiinteää yhteistyötä tehdään myös alkuopetuksen kanssa. Esi- ja alkuopetuksen opettajat laativat syksyisin koulukohtaisen esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelman, jonka toteutumista arvioidaan loppukeväällä. Esikoulujen henkilökunnan välistä yhteistyötä toteutetaan vuosittain suunnittelu- ja arviointipäivissä sekä kuukausittain pidettävissä esikoulun opettajien palaverissa. Yhteistyötä tehdään myös muun varhaiskasvatuksen kanssa esimerkiksi lapsen siirtyessä esiopetukseen.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvu ympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuenmuotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Karkkilan kaupunki

Huoltajien kanssa tehdään tiivistä ja avointa yhteistyötä kasvatuskumppanuus- periaatteella, joka perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen ja luottamukseen. Lapsen etu on yhteistyön lähtökohtana. Arjen yhteistyön lisäksi laaditaan syksyllä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (liite) yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa ja tämän toteutumista arvioidaan keväällä. Syksyisin järjestettävässä vanhempainillassa osallistetaan huoltajia esiopetuksen toiminnan, yhteistyön ja mahdollisten tapahtumien suunnitteluun. Huoltajien mielipiteitä kartoitetaan myös kyselyillä. Yhteistyössä huomioidaan perheiden eri kulttuuritaustat. Huoltajien kanssa pidetään yhteyttä myös kaupungin sähköisten viestintävälineiden kautta.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämäntapahtumia. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia sääntöjä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajan kohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävistä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Karkkilan kaupunki

Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Lapsen kaikissa siirtymissä tehdään yhteistyötä siirtävän ja vastaanottavan tahon kesken yhteistyössä huoltajien kanssa onnistuneen siirtymän mahdollistamiseksi. Esiopetuksessa hyödynnetään aiempaa tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirretään esiopetukseen ja tarvittaessa järjestetään tiedonsiirtopalaveri. Tiedonsiirtopalaverissa ovat mukana huoltajat, lapsen päiväkotiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja, tuleva esiopettaja ja tarvittaessa varhaiskasvatuksen konsultoiva opettaja. Myös yksityisestä varhaiskasvatuksesta tai perhepäivähoidosta tulevista lapsista toimitetaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma esiopetukseen. Esiopetukseen voidaan siirtää huoltajien luvalla tarvittavia oppilashuollollisia asiakirjoja ja lausuntoja. Yleisten tiedonsiirtopalaverien lisäksi voidaan järjestää yksilöityjä oppilashuoltopalavereja, joissa voi olla mukana huoltajat ja lapsen kanssa työskenteleviä tahoja.

Esiopetuksesta kouluun

Keväällä järjestetään tiedonsiirtopalaveri ryhmäjakoja varten opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömistä tiedoista rehtorin, erityisopettajan, varhaiskasvatuksen opettajan ja kveon kesken. Tuolloin luovutetaan huoltajien luvalla mahdolliset uusimmat lausunnot lapsen tuen tarpeista. Lisäksi järjestetään tiedonsiirtopalaveri tulevan luokanopettajan kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samalla luokanopettajalle luovutetaan kooste lapsen oppimissuunnitelmasta (liite). Tarvittaessa voidaan järjestää tiedonsiirtoon liittyviä moniammatillisia yksilöityjä oppilashuoltopalavereja.

4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskennellessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättellemään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Karkkilan kaupunki

Paikallisesti työtapojen valintaa ohjaavat erityisesti lukuihin 2 ja 3 kirjatut kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri ja arvoperusta. Esiopetuksen suunnittelu päivässä suunnitellaan, sovitaan ja linjataan esiopetuksen yhteisiä työtapoja ja tapahtumia. Vastaavasti toimintakauden lopussa järjestettävässä yhteisessä arviointipäivässä arvioidaan näiden toteutumista ja onnistumista. Tiimin sisäiset yhteiset työtavat niitä ohjaavine arvoineen kirjataan syksyisin tiimisopimukseen. Vanhempainilloissa sekä esiopetusvuoden alkaessa ja päättyessä huoltajilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämiseen mahdollisuuksien mukaan. Henkilöstö arvioi työtään peilaten sitä sekä yksilön että yhteisön tavoitteiden ja sisältöjen toteutumiseen.

Työtapoja arvioidaan myös huoltajilta ja lapsilta tulleen palautteen pohjalta esimerkiksi tiimipalaverissa. Henkilökunnan kanssa käydään vuosittain kehityskeskustelut, jossa työntekijä yhdessäesimiehen kanssa arvioi oman työnsä onnistumista ja kehityskohteita.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvu ympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaanliittyviä kuvauksia.

Karkkilan kaupunki

Opetuksen ja oppimisen arviointi on osa jokapäiväistä esiopetuksen arkea. Karkkilassa jokaiselle lapselle laaditaan syksyllä oppimisen ja arvioinnin tueksi lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa. Oppimissuunnitelmaa päivitetään lukuvuoden aikana tarpeen mukaan. Oppimissuunnitelman sisältämien tavoitteiden toteutumista arvioidaan keväällä yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Arvioinnin painopiste on lapsen vahvuuksissa ja oppimisen edistymisessä. Toimintakauden alkaessa opetusjärjestelyjen ja työtapojen suunnittelemisen lähtökohtana ovat lasten yksilölliset taidot ja tarpeet. Havainnoinnin tukena voidaan käyttää esimerkiksi esiopetusmateriaalin sisältämiä arviointilomakkeita.

Tarvittaessa konsultoiva varhaiskasvatuksen erityislastentarhanopettaja voi kartoittaa lapsen kielellisiä ja/tai matemaattisia valmiuksia hyödyntäen muita valmiita arviointimateriaaleja (esim. KUMMI 3, MAVALKA). Maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen arvioinnissa voidaan käyttää apuna valmiita materiaaleja kuten esimerkiksi Pienten kielireppu.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun käytetään oppimissuunnitelman pohjalta tehtyä koostetta, joka sisältää tarvittavat tiedot lapsen oppimisesta, edistymisestä ja mahdollisista tuen tarpeista. Tehostetun tuen oppimissuunnitelma, mahdollinen Arjen työkalupakki ja HOJKS siirtyvät kouluun. Samoin viimeisimmät oppilashuollolliset tiedot siirtyvät kouluun huoltajien luvalla. Esikoulun opettaja ja tuleva luokanopettaja pitävät tiedonsiirtopalaverin. Esiopetuksen oppimissuunnitelma, tehostetun tuen oppimissuunnitelma ja HOJKS siirtyvät lapset mukana toiseen esiopetuspaikkaan.

Esiopetusta ja sen laatua arvioidaan keväisin järjestettävässä esiopetushenkilöstön yhteisessä arviointipäivässä sekä henkilöstön kanssa käytävissä henkilöstökeskusteluissa. Esiopetustoiminnan arvioinnissa huomioidaan lapsilta ja huoltajilta saatu palaute. Huoltajille toteutetaan muun muassa erilaisia kyselyjä.

Esiopetusvuoden päätteeksi jokainen lapsi saa osallistumistodistuksen (liite), joka on kaikilla samanlainen.

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksen mukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Karkkilan kaupunki

Esiopetuksen yhteisenä tavoitteena on lasten kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Karkkilassa lähiympäristöä ja luontoa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Leikki ja toiminnallinen oppiminen huomioidaan oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa. Sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu ja kehittyminen sekä yhteisten sääntöjen noudattaminen liittyvät kaikkiin oppimiskokonaisuuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa esimerkiksi pitämällä lastenkokouksia. Lapsen omalle ajattelulle, kuten pohdinnoille, päättelylle ja ongelmanratkaisulle, järjestetään tilaa arjessa.

4.3.1 Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetussuunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.
- Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.
- Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Karkkilan kaupunki

Karkkilassa esiopetuksen musiikillisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan lasten omia musiikillisia kiinnostuksen kohteita, kuten heidän lempimusiikkiaan ja soittimiaan. Erilaisiin rytmijä kehosoitteisiin tutustumisen lisäksi annetaan mahdollisuuksia myös lähiympäristön ja luonnon äänimaailman kokemiseen. Musiikki hyödynnetään aktiivisesti osana muita oppimisen kokonaisuuksia, esimerkiksi huomioimalla monipuolisesti lauluvalikoimissa eri aihealueet ja yhdistämällä esimerkiksi musiikkia liikuntaan, tunnelmaisuun sekä kädentaitotöiden toteuttamiseen.

Esiopetuksessa hyödynnetään paikallista musiikkitarjontaa mahdollisuuksien mukaan, esimerkiksi käymällä konserteissa ja tekemällä yhteistyötä eri musiikillisten tahojen kanssa. Lapsille annetaan mahdollisuuksia esiintymiseen niin esiopetuksen arjessa kuin juhlatilaisuuksissakin. Lisäksi voidaan järjestää myös esiintymiskokemuksia erilaisten vierailujen yhteydessä. Lapset ovat mukana esitysten suunnittelussa tuomassa esille omia ideoitaan. Lapset saavat kokemuksia yhteistyön merkityksestä ja esiintymiskäyttäytymisestä esityksiä harjoittelemalla ja toteuttamalla. Esiopetuksessa annetaan lapsille mahdollisuuksia keksiä luovasti omia esityksiä ja tuoda niitä esille omille kavereilleen. Samalla opitaan arvostamaan ja kunnioittamaan toisten tekemistä.

Käsitöiden ja kuvallisen ilmaisun suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan vuodenajat, eri juhlapäivät ja niihin liittyvät perinteet. Töiden toteuttamiseen käytetään monipuolisesti eri tekniikoita; esimerkiksi käsitöissä ompelu-, painanta- ja lankatyöt sekä kuvallisessa ilmaisussa leikkaaminen, maalaaminen, piirtäminen ja muovailu. Eri materiaaleja ja tekniikoita voidaan kokeilla ja yhdistellä luovasti, esimerkiksi puuta ja tekstiiliä. Kierrätys- ja luonnonmateriaaleja hyödynnetään luovasti osana muita materiaalikojeiluja. Esiopetusryhmässä huomioidaan, että lapsilla on mahdollisuuksia toteuttaa omia suunnitelmiaan helposti saatavilla olevien materiaalien avulla. Lasten tekemien töiden esille laittoon panostetaan ja lapsille annetaan myös mahdollisuuksia itse esitellä töitään muille. Paikalliseen käsityöperinteeseen ja kuvataiteeseen tutustutaan mahdollisuuksien mukaan, esimerkiksi käsityö- ja taidenäyttelyissä käymällä. Lasten kanssa voidaan toteuttaa myös omia näyttelyitä.

Suullisessa ja kehollisessa ilmaisussa erilaisten esiintymiskokemusten lisäksi tuetaan ja kannustetaan lapsia itseilmaisuun erilaisissa roolileikeissä. Teatterin eri muotoihin voidaan tutustua, esimerkiksi pöytä-, nukke- ja varjoteatterin keinoin. Myös paikallinen teatterikulttuuri huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. Lapsia rohkaistaan omien mielipiteiden kertomiseen ja toisten kuuntelemiseen yhteisissä päivittäisissä keskusteluissa. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan säännöllisesti draaman ja ilmaisun keinoin.

Lapsille annetaan mahdollisuuksia ja malleja yhdistää ilmaisun eri muotoja isommaksi kokonaisuudeksi. Lasten kanssa voidaan toteuttaa esimerkiksi projekti, jossa yhdistyvät monet ilmaisun muodot.

4.3.2 Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde, että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen

suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuuttatuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.
- Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.
- Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.
- Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikkiliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnustamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.
- Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.
- Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksen mukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Karkkilan kaupunki

Keskustelutaitojen harjoittelemisessa huomioidaan lasten omista kiinnostuksen kohteista nousevat aiheet. Keskustelujen ja tarinoiden avulla tutustutaan niin kirjakieleen kuin puhekieleenkin sekä esimerkiksi paikalliseen Karkkilan murteeseen sekä eri maiden kieliin. Lapsille annetaan malleja kielen käyttämisestä ilmaisun välineenä eri tilanteisiin sopivilla tavoilla esimerkiksi huomioimalla, mikä on kohteliasta puhetta.

Vaihtoehtoisia kommunikointitapoja käytetään tarpeen mukaan esiopetuksessa kielellisen ilmaisun ja ymmärtämisen tukena. Varsinkin kuvat ovat keskeinen osa esiopetuksen arkea.

Monipuoliseen kirjallisuuteen tutustutaan hyödyntämällä paikallista kirjastoa. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kirjallista materiaalia on helposti lasten saatavilla herättämään lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kirjoitettuun kieleen. Lapsille annetaan myös mahdollisuuksia tuoda ja esitellä omia kirjojaan. Lapsia ja perheitä kannustetaan yhteisiin lukuelämyksiin ja korostetaan satujen lukemisen merkitystä kielen kehityksen tukemisessa. Kirjallisuutta voidaan hyödyntää monipuolisesti myös osana luovaa toimintaa, esimerkiksi käyttämällä kirjan tarinaa leikin pohjana tai näytelmän aiheena.

Lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksien monipuolisella harjoittelulla, yksilölliset tarpeet huomioiden, on keskeinen merkitys esiopetuksessa. Leikin, tehtävien ja toiminnan kautta harjoitellaan muun muassa kirjainten tunnistamista, nimeämistä ja kirjoittamista, alku- ja loppuäänteitä, riittelyä sekä sanojen rytmittämistä tavuiksi.

4.3.3 Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.
- Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.
- Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.
- Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Karkkilan kaupunki

Historiallista ulottuvuutta esiopetukseen tuodaan paikalliseen historiaan ja kulttuuriin tutustumalla. Mennyt elämäntapaa voidaan tarkastella museokäynneillä ja osallistumalla historia-aiheisiin tapahtumiin kuten esim. työläismuseon opastetulle kierrokselle.

Esiopetuksessa tutustutaan juhlapyyhiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Yhteistyö lasten huoltajien ja muun lähipiirin kanssa rikastuttaa opetusta. Historian tapahtumiin voidaan tutustua esimerkiksi draaman, kädentaitojen ja musiikin kautta.

Yhteiskunnallisia ja lapsen lähiympäristöön liittyviä asioita käsitellään lähtökohtana lasten kiinnostuksen kohteet ja tarpeet. Mediakasvatuksessa opetellaan mediakriittisyyttä. Lasten kanssa

pohditaan omaa vastuutamme ja oikeuksiamme yhteisön ja yhteiskunnan arvokkaina jäseninä. Lapsille annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin esimerkiksi laatimalla ryhmän yhteiset säännöt. Yhdessä opetellaan kantamaan vastuuta omasta lähiympäristöstä ja toiminnasta tutustumalla esimerkiksi jokamiehenoikeuksiin.

Eettisiä kysymyksiä käsitellään jokapäiväiseen elämään liittyen. Tutut tilanteet ja omat kokemukset antavat lähtökohdan laajemmallekin eettiselle pohdinnalle. Keskustelun virittämiseen voidaan käyttää sopivaa havainnollistavaa materiaalia kuten kuvia ja tarinoita. Tärkeä osa eettistä kasvatusta ovat tunne- ja vuorovaikutustaidot, joiden harjoittelussa hyödynnetään valmiita opetusmateriaaleja.

Katsomuskasvatus liitetään lapsen arjessa kohtaamiin elämäkatsomuksellisiin tilanteisiin ja asioihin. Lapselle välittyy hänen jokapäiväisessä elämässään monenlaista tietoa eri kulttuureihin, uskontoihin ja katsomuksiin liittyen. Juhlapyhien aihepiirikokonaisuuksiin katsomuskasvatus liittyy olennaisena osana. Katsomuskasvatuksen tehtävä on tuoda lapselle tietoa erilaisista uskonnollisista sekä uskonnottomista ajattelutavoista. Lähtökohtana kasvatuksessa on lapsen oma aikaisempi tieto ja ryhmästä esiin tulevat katsomukset. Yhteistyötä tehdään muun muassa paikallisen evankelisluterilaisen kirkon kanssa. Tiedon ja ymmärryksen kautta lapsi oppii kunnioittamaan erilaisia elämäkatsomustapoja. Kaikkeen toimintaan sisällytetään yhteistyötaitojen harjoittelua. Opetuksessa ja toiminnassa korostuu itsensä ja toisten arvostaminen. Lapsen minäkuvan ja itsetunnon vahvistamisella on keskeinen rooli katsomuskasvatuksessa.

4.3.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina.

Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

- Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.
- Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

- Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittauksen pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.
- Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.
- Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.
- Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.
- Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.
- Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.
- Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** janiiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaan saamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen.

Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Karkkilan kaupunki

Karkkilassa luonto on lähellä ja sitä hyödynnetään esiopetuksessa monipuolisesti ja toistuvasti matemaattisten osa-alueiden oppimisessa. Luonnossa voidaan mm. tehdä vertailuja määrän, pituuden ja koon suhteen, vahvistaa avaruudellista hahmottamista liikkumalla monimuotoisessa maastossa ja rakentelemalla luonnon materiaaleista.

*Havainnoimalla luontoa eri vuoden- ja vuorokaudenaikoina aikajärjestys tulee konkreettisesti lapsen arkeen. Esiopetuksessa on tavoitteena oppia viikonpäivät, aikäsitteet (joskus, eilen, tänään, huomenna), vuorokauden ajat sekä kellonajoista tasan ja puoli. Havainnoitaessa rakennettua ympäristöä kiinnitetään huomiota mm. geometrisiin muotoihin. Tavoitteena on, että esiopetuksessa opitaan luettelemaan luvut 1–20 sekä käsittämään pieniä yhteen- ja vähennyslaskuja. Esiopetuksessa harjoitellaan numeroiden kirjoittamista, käyttämään lukujonoa sekä opitaan ymmärtämään numero-
lukumäärävastaavuutta pääosin lukualueella 1-10. Loogista ajattelua ja ongelmaratkaisukykyä kehitetään peleihin, leikkeihin sekä toiminnallisin keinoin.*

Lähiluonto antaa lapsille mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnonilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan kaikilla aisteilla pieniä tutkimuksia tehden. Liikkumalla usein luonnossa opitaan ymmärtämään ja kunnioittamaan luontoa ja näkemään oman toiminnan vaikutukset ympäristön hyvinvointiin. Kierrätyksen ja lajittelun toteuttaminen on oleellinen osa ympäristökasvatusta. Alueellisen jätehuollon kanssa voidaan tehdä yhteistyötä. Kierrätys- ja luonnonmateriaalia hyödynnetään mm. askartelussa.

Esiopetuksessa havainnoidaan ja pohditaan teknologisia ratkaisuja, niiden ominaisuuksia ja toimivuutta sekä sitä, miten ne vaikuttavat arjessa. Teknologian tuomia muutoksia arjessa voidaan havainnollistaa tutustumalla kotiseudun historiaan ja vanhaan elämäntapaan. Lasten kanssa voidaan myös pohtia, millaista olisi, jos teknologia puuttuisi, mitä ratkaisuja silloin tarvittaisiin.

4.3.5 Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.
- Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineen käsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineen käsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.
- Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.
- Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.
- Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.
- Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia

apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Karkkilan kaupunki

*Karkkilassa esiopetuksen **liikunnassa** hyödynnetään oman lähiympäristön liikuntamahdollisuuksia sekä rakennetun että luonnon ympäristön suhteen. Toiminnassa huomioidaan metsän tarjoamat monipuoliset liikuntamahdollisuudet niin lasten omaehtoisessa kuin ohjatussakin liikunnassa. Lisäksi voidaan saada erilaisia liikuntaelämyksiä hyödyntämällä mahdollisuuksien mukaan paikallisia liikuntatoimijoita. Liikunta kasvatuksessa huomioidaan eri vuodenaikoihin liittyvä kausiliikunta, esimerkiksi luistelu ja hiihto. Liikuntaa hyödynnetään aktiivisesti osana muita oppimisen kokonaisuuksia ja tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia toiminnalliseen oppimiseen.*

***Ruokailusta** pyritään luomaan mahdollisimman positiivinen oppimistilanne. Lapsia kannustetaan tutustumaan eri makuihin ja ruokiin. Lasten annetaan mahdollisuuksien mukaan annostella ruokansa itse ja arvioida annoskokoa terveellisen lautasmallin pohjalta. Tässä yhteydessä opitaan huomioimaan **kohtuullisen kulutuksen** näkökulma. Paikalliseen ruokakulttuuriin voidaan tutustua esimerkiksi toriretken yhteydessä.*

***Hyvinvoinnin ja terveyden** näkökulmasta esiopetuksessa korostetaan sosiaalisten ja tunnetaitojen merkitystä. Näitä harjoitellaan säännöllisesti sekä arjen tilanteissa että ohjatusti hyödyntäen esimerkiksi jotakin valmista tunnetaitomateriaalia. Samalla pyritään ennalta ehkäisemään mahdollista kiusaamista ja puuttumaan siihen ajoissa. Lapsia ja perheitä kannustetaan pohtimaan monipuolisesti terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä asioita. Esiopetuksessa korostetaan päivittäisen ulkoilun merkitystä säästä riippumatta. Lapsia ohjataan arvioimaan asianmukaista pukeutumista itsenäisesti.*

***Turvallista** liikkumista harjoitellaan lähiympäristössä ja liikenteessä. Turvallisuuskasvatuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisia turvallisuusalan toimijoita, esimerkiksi pelastuslaitosta ja poliisia.*

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettiä kehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielen käyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomen ruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan.

Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyysskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti.

Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylypy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylypyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylypyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylypyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylypy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylypykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylypyopettaja käyttää johdon mukaisesti ainoastaan kielikylypykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylypykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylylyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkavat opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylypykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla. Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön.

Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Karkkilan kaupunki

Karkkilassa esiopetuskieli on suomi.

Suomi toisena kielenä opetusta järjestetään esiopetusryhmissä osana muuta esiopetustoimintaa. Tarkempi suomi toisena kielenä -suunnitelma on esiopetussuunnitelman liitteenä.

Karkkilassa esiopetuksessa voidaan järjestää valmistavaa opetusta, mikäli lasten määrä ja tarve opetukseen on huomattava ja se nähdään tarpeelliseksi. Tarve valmistavaan opetukseen esiopetuksessa arvioidaan erikseen. Mahdollisesta valmistavasta opetuksesta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja /tai konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Yhteistyötä tehdään koulun kanssa ennen kaikkea nivelvaiheissa.

Tehtäessä yhteistyötä huoltajien kanssa käytetään tarvittaessa palaverissa tulkkauspalveluja.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki sekä oppilashuolto

5.1 Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennalta ehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatusta tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksen mukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Oppilashuolto).

Karkkilan kaupunki

Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallit

Lapsen kehityksen haasteita ja ongelmia pyritään ennaltaehkäisemään seuraamalla, havainnoimalla ja tukemalla lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Tärkeällä sijalla on aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus ja koko lapsiryhmän monipuolinen toiminta, jossa huomioidaan erilaisia oppimistapoja. Esikoulussa leikki on vielä tärkeällä sijalla ja lasten sosiaalisten ja tunnetaitojen kehitystä tuetaan. Ennaltaehkäisevää toimintaa on myös avoimen ja luottamuksellisen kasvatuskumppanuuden rakentaminen lapsen huoltajien kanssa.

Lapsen tuen tarpeet pyritään havaitsemaan jo varhaisessa vaiheessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Huoli otetaan varhaisessa vaiheessa puheeksi huoltajien kanssa. Huolen herätessä tehdään yhteistyötä konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa ja mietitään yhdessä keinoja lapsen tukemiseksi ryhmässä. Tarvittaessa esiopetushenkilöstö voi tehdä lähetteen yhteistyössä huoltajien kanssa psykologin, puheterapeutin tai toimintaterapeutin arvioon ja saada sitä kautta tarvittavaa tukea. Muita mahdollisia yhteistyötahoja tuen asioissa ovat esimerkiksi perheneuvola ja lastensuojelu. Tarvittaessa kyseisiä tahoja voidaan myös konsultoida.

Tiedonsiirto esikoulusta kouluun

Esikouluvuoden keväällä varhaiskasvatuksen opettaja, lapsen tulevan koulun rehtori, laaja-alainen erityisopettaja ja varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja jakavat keskenään opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon. Tieto on pohjana muun muassa luokkajakoja varten. Lapsen koulunkäyntiin liittyvistä asioista järjestetään myös tiedonsiirtopalaveri tulevan luokanopettajan, varhaiskasvatuksen opettajan ja tarvittaessa laaja-alaisen erityisopettajan kesken joko keväällä tai syksyllä. Tiedonsiirtopalaverissa varhaiskasvatuksen opettaja antaa huoltajien luvalla tulevalle luokanopettajalle lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta tarkoituksenmukaisen tiedon. Palaverissa varhaiskasvatuksen opettaja luovuttaa koosteen (liite) lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmasta.

Samoin kouluun siirretään aina tehostetun tuen oppimissuunnitelma ja HOJKS. Tarvittaessa voidaan järjestää yksilöity oppilashuoltopalaveri, jossa voi olla mukana lapsen kanssa työskenteleviä asiantuntijoita ja huoltajat. Huoltajien luvalla uusimmat oppilashuollolliset asiakirjat ja uusimmat lausunnot voidaan siirtää lapsen mukana kouluun.

Kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden seulonta arviointi sekä seuranta

Esiopetusvuoden aikana lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista havainnoidaan ja arvioidaan jatkuvasti yhteistyössä huoltajien kanssa. Lasta itseään kuullaan tukitoimia suunniteltaessa lapsen iän ja kehitystason mukaan. Arvioinnin ja havainnoinnin tukena ovat lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma sekä erilaiset arviointimateriaalit. Ryhmän henkilökunnan tukena kasvun ja oppimisen tuen arvioinnissa on varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja. Huoltajien kanssa yhdessä keskustellaan ja sovitaan arjen tukitoimista ja ohjataan tarvittaessa hakeutumaan eri alojen asiantuntijapalveluiden (psykologi, puheterapeutti, toimintaterapeutti) piiriin. Yhteistyössä huoltajien ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa suunnitellaan jatkotukitoimia. Tuen tarvetta arvioidaan ja seurataan säännöllisesti ja sitä käsitellään tarpeen mukaan yksilöidyssä oppilashuoltoryhmässä.

5.2 Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa- aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Karkkilan kaupunki

Lapsen varhaiskasvatuksen opettaja ja muu ryhmän henkilökunta huolehtivat lapsen tuen tarpeiden tunnistamisesta ja huomioimisesta yhteistyössä huoltajien kanssa. Tarvittavan tuen suunnittelusta ja toteutumisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja on mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa tukitoimia.

Kaikille esikoululaisille laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma (liite), jossa kuvataan lapsen vahvuuksia ja tuen tarpeita. Esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan syksyllä esikoulun alkaessa yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa. Oppimissuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa lukuvuoden aikana, mutta viimeistään arviointikeskustelussa keväällä yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Lapsi osallistuu oppimisensa arviointiin täyttämällä itsearviointilomakkeen. Karkkilassa esiopetuksessa kaikissa tuen vaiheissa ontarvittaessa käytössä Arjen työkalupakki (liite), johon merkitään lapsen

tarvitsemat tukikeinot. Tarvittaessa yleisen tuen vaikutusta ja riittävyttä arvioidaan. Mikäli tukitoimet todetaan riittämättömiksi, siirrytään tehostettuun tukeen.

5.3 Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arvioissa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvon. Tarvittaessa arvon laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laadimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottavat osa- aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Rakenteellisen tuen muodot

- henkilöstörakenne
- ryhmäkoko

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apu välineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Karkkilan kaupunki

Varhaiskasvatuksen opettaja (vo) ja varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja (kveo) voivat yhteistyössä huoltajien ja moniammatillisen oppilashuoltotyöryhmän kanssa havaita lapsen tehostetun tuen tarpeen. Tämän jälkeen vo ja kveo laativat pedagogisen arvion (liite). Päätös tehostetun tuen aloittamisesta tehdään yksilöidyssä oppilashuoltopalaverissa, ja sen allekirjoittaa varhaiskasvatuksenjohtaja. Tehostetun tuen aloittamisen tarve perustellaan huoltajille. Samoin lapsen näkemys kuullaan huomioiden hänen kehitystasonsa. Tehostetun tuen päätöksen jälkeen lapselle laaditaan tehostetun tuen oppimissuunnitelma (liite).

Tehostetun tuen oppimissuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa lapsen tuen tarpeiden muuttumisen mukaan, mutta viimeistään esiopetusvuoden keväällä. Tehostetun tuen oppimissuunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen näkökulma huomioiden. Mikäli siirrytään takaisin yleiseen tukeen, toimitaan vastaavasti kuin tehostetun tuen aloittamisen kohdalla.

Varhaiskasvatuksen opettaja ja kveo suunnittelevat yhteistyössä huoltajien ja moniammatillisen tiimin kanssa lapselle sopivia tukitoimia. Karkkilassa esiopetuksessa kaikissa tuen vaiheissa on tarvittaessa käytössä Arjen työkalupakki (liite), johon merkitään lapsen tarvitsemat tukikeinot.

Tehostetun tuen tarpeen riittävyttä arvioidaan säännöllisesti sekä esiopetusvuoden aikana, että yksilöidyssä oppilashuoltoryhmässä. Tarvittaessa lapselle tehdään pedagoginen selvitys erityisen tuen aloittamista varten.

5.4 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee ilmetä lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tuen antamista, tulee sen perusta lapsen tilanteen tapauskohtaiseen arviointiin.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä.

Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKS:in tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet

- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajan kohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKSia päivitetään aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttaessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, on oppivelvollisuus aloittaa vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään

pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Karkkilan kaupunki

Erityisen tuen tarpeen arviointiin ja tukitoimien suunnitteluun osallistuvat varhaiskasvatuksen opettaja, konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja, huoltajat ja tapauskohtaisesti määritellyt oppilashuollon asiantuntijat. Tapauskohtaisesti ja ikätason mukaan kuullaan lasta. Erityisen tuen suosittelunsa tehdään pedagoginen selvitys (liite), jonka laativat ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja. Pedagogisen selvityksen laadinnassa hyödynnetään lapsen aiempia oppimissuunnitelmia ja liitteiksi tulevat tarvittavat viimeisimmät asiantuntijalausunnot.

Päätöksen erityisestä tuesta tai sen purkamisesta esiopetuksessa tekee sivistysjohtaja yksilöidyn oppilashuoltoryhmän suosituksen pohjalta. Erityisen tuen piirissä olevalle lapselle laaditaan HOJKS eli henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (liite). HOJKS:n laativat varhaiskasvatuksen opettaja ja konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä huoltajien, lapsen ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa hyödyntäen lapsen aiempia oppimissuunnitelmia ja lausuntoja. HOJKS tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa.

Erityistä tukea saavalle lapselle järjestetään tarvittavia tukitoimia, joita voivat olla esimerkiksi avustajapalvelut, osa-aikainen erityisopetus ryhmän sisäinen pienryhmätoiminta, tarvittavat apuvälineet, eriyttäminen, oppimisympäristöjen muokkaaminen, psykiatrisen sairaanhoitajan konsultointipalvelut ja tiivis yhteistyö huoltajien ja lapsen kanssa työskentelevien asiantuntijoiden

kanssa. Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta ja samalla erityisestä tuesta tekee sivistysjohtaja pedagogisen selvityksen, yksilöidyn oppilashuoltoryhmän suosituksen ja lausuntojen pohjalta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten opetus voidaan järjestää joko varhaiskasvatusryhmässä tai esiopetusryhmässä huomioiden lapsen tarpeet.

5.5 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa- aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Karkkilan kaupunki

Karkkilassa kolmitasoiseen tukeen liittyviä käytännön tukitoimia ovat muun muassa osa-aikainen erityisopetus (kveo), ryhmän sisäinen pienryhmätyöskentely, tehtävien eriyttäminen, avustajapalvelut, tulkitsemispalvelut ja apuvälineistö. Lisäksi esiopetushenkilöstö tekee tiivistä yhteistyötä huoltajien ja lapsen kanssa toimivien eri asiantuntijoiden kanssa.

Päätöksen tarvittavista erityisistä apuvälineistä tekee varhaiskasvatusjohtaja.

6. Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä.

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta.

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjassa.

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen

konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisien ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät

toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle (Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (163/2022)).

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

6.3. Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytyksensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut

asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetyksi potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä.

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee myös oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muidenviranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

Karkkilan kaupunki

Oppilashuolto ja monialainen oppilashuollon yhteistyö Karkkilan esiopetuksessa

Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Lapsen hyvinvointia ja turvallisuutta edistävää monialaista yhteistyötä tehdään Karkkilan kaupungin kuraattoripalveluiden, sosiaali- ja terveystoimen perusturvakuntayhtymä Karviaisen kanssa. Perusturvan kuntayhtymä Karviainen tuottaa lastenneuvolapalveluita, psykologipalveluita, toiminta- ja puheterapiapalveluita, perheneuvolapalveluita sekä perhe- sosiaalipalveluita. Erikoissairaanhoidon palvelut Karviainen hoitaa ostopalveluina.

Poliisi sekä pelastuslaitos ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Karkkilan oppilashuoltorakenne

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä lukio-opetuksen oppilashuoltotyössä noudatetaan alueellista oppilashuoltorakennetta. Oppilashuoltotyön järjestämisessä painotetaan suunnitelmallisuutta, yhteisöllisyyttä, sekä varhaista tukea ja puuttumista.

Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä

Oppilashuollon monialaisena ohjausryhmänä Karkkilassa toimii Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä. Se on Karviaisen alueella toimivien kuntien sivistys- ja varhaiskasvatusjohtajista, ja Karviaisen sosiaali- ja

terveyspalvelujohtajista muodostunut kuntarajat ylittävä moniammatillista yhteistyötä johtava ryhmä. Hyvinvointiryhmä täydennettynä asiantuntijoilla muodostaa myös lakisääteisen lastensuojelun asiantuntijaryhmän sekä nuorisolain mukaisen nuorten palvelu- ja ohjausverkoston.

Ryhmän toiminta perustuu lastensuojelulakiin.

Tehtävät:

- Toimiminen oppilashuollon monialaisena ohjausryhmänä: yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi
- Lasten ja nuorten hyvinvointistrategian laatiminen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, johon kirjataan myös oppilashuoltoa koskeva osuus. Hyvinvointisuunnitelmassa esitetyt linjaukset huomioidaan kunnan talousarviotalaadittaessa.
- Yhteisten rakenteiden ja toimintamallien luominen sekä toiminnassa painopistealueiden valinta
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimeenpano, päivittäminen ja seuranta
- Palveluiden ja rakenteiden yhteensovittaminen/kehittäminen
- Kuntarajoja ylittävä monialainen oppilashuollon johtoryhmä
- Kokoontuu noin kerran kuukaudessa, esityslistasta vastaa Karviaisen Lasten- ja Nuortenlinjan johtaja

Oppilashuollon johtoryhmä

Kuntatasolla oppilashuoltotyön suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista huolehtii kuntakohtainen oppilashuollon johtoryhmä, joka on lain edellyttämä oppilashuollon monialainen työryhmä. Puheenjohtajana ja koollekutsujana toimii sivistysjohtaja. Muita johtoryhmän jäseniä ovat varhaiskasvatustyöryhmän johtaja, rehtori, koulukuraattori, erityisopetuksen edustajat, psykologi, varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja, lukion opinto-ohjaaja sekä edustaja nuorisotoimesta. Tarvittaessa ryhmään voidaan kutsua muita erityisasiantuntijoita.

Karkkilan oppilashuollon johtoryhmän jäsenet osallistuvat lasten ja nuorten hyvinvointiryhmän (oppilashuollon ohjausryhmän) kokouksiin sen mukaan, kun kunkin jäsenen tehtäviin kuuluvia asioita kokouksessa käsitellään.

Oppilashuollon johtoryhmän tehtävät ja tavoitteet ovat:

- Paikallisen monialaisen yhteistyön suunnitteleminen ja toteuttaminen
- Oppilaan yhtenäisen koulupolun suunnitteleminen
- Alueellisista ilmiöistä keskusteleminen ja niihin reagoiminen ennaltaehkäisevästi
- Ennaltaehkäisevän ja pedagogisen yhteistyön suunnittelu ja koordinointi
- Nivelvaiheyhteistyön suunnittelu ja kehittäminen sekä muiden oppilashuollollisten yhteisten toimintatapojen ja -mallien luominen

Perhepalvelujen verkostotyöryhmä

Verkostotyöryhmään kuuluvat edustajat perhesosiaalityöstä, neuvolan terveydenhoitajat, varhaiskasvatustyöryhmän johtaja ja tarvittaessa moniammatillisia asiantuntijoita. Verkostoryhmän toimintamuotona on käsitellä moniammatillisesti yhteisten asiakkaidenvälittämättömät ja tarpeelliset asiat, joihin on saatu tiedonsiirtoluvat huoltajilta.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä Karkkilan esiopetuksessa

Esiopetuksessa toimii monialainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä. Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko yhteisössä edistetään lasten oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä oppimisympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteuttavat kaikki toimijat yhteistyössä lasten ja näiden huoltajien ja muiden sidosryhmien kanssa.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa varhaiskasvatustyöryhmän päiväkodin johtaja. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä seuraa ja tukee sekä yhteisön että yksilön hyvinvointia. Oppilashuoltoryhmä koordinoi esiopetuksen ryhmien yhteisöllistä tuen tarvetta sekä lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista tukea. Lisäksi oppilashuoltotyössä edistetään kasvu- ja oppimisympäristön terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia, seurataan ja arvioidaan edellä mainittujen asioiden toteutumista edelleen kehittämistä varten.

Oppilashuoltoryhmän tehtäviin kuuluvat ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen sekä varhaiskasvatuksen oppilashuollon käytäntöjen kehittäminen. Lisäksi lapsen oppimisen ja kasvun yleisen, tehostetun ja erityisen tuen osalta liittyvä tuen tarpeen arviointi, suunnittelu ja seuranta on osa oppilashuoltotyötä. Oppilashuoltotyön merkitys korostuu ennen kaikkea nivelvaiheissa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen sekä esiopetuksesta kouluun siirryttäessä.

Monialainen yhteisöllinen työryhmä voi keskustella salassapitosäädösten puitteissa lapsen päivähoidon järjestelyistä ja esiopetuksen pedagogisista järjestelyistä sekä tuen tarpeesta päivähoitoon tai oppimiseen liittyvissä asioissa henkilöstön tekemien havaintojen perusteella. Mikäli syventävä keskustelu lapsen asioiden käsittelystä on tarpeen, sovitaan monialaisesta yksilöllisestä oppilashuoltoryhmän kokouksesta. Tällöin asian ympärille kutsutaan lapsen ja/ tai huoltajan suostumuksella yksilökohtainen oppilashuollollinen asiantuntijaryhmä tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palveluiden järjestämiseksi.

Oppilashuollon psykososiaalisista tukipalveluista vastaa kuraattori ja psykologi. Varhaiskasvatuksen psykologipalvelut painottuvat tukea antavaan ja ennalta ehkäisevään toimintaan, jonka tavoitteena on edistää lapsen kehitystä, hyvinvointia, toimintakykyä ja oppimista. Psykologi antaa lapselle sekä lapsen perheelle neuvontaa ja tukea kehitykseen, elämäntilanteisiin, ihmissuhteisiin ja oppimiseen liittyvissä asioissa, tekee tarvittaessa oppimisvaikeuksiin liittyviä tutkimuksia ja ohjaa erikoissairaanhoidon jatkotutkimuksiin. Psykologi osallistuu tarvittaessa myös yhteisöllisiin oppilashuoltoryhmiin ja konsultoi henkilökuntaa tarvittaessa.

Koulukuraattori on sosiaalisten asioiden asiantuntija koulussa ja esiopetuksessa. Koulukuraattoripalveluiden tavoitteena on ennaltaehkäistä, auttaa ja tukea lasta

ihmissuhteissa tai omaan kasvuunsa ja kehitykseensä liittyvissä asioissa sekä ohjata tarvittaessa muiden palvelujen piiriin. Koulukuraattori toimii yhteistyössä lapsen, hänen huoltajiensa, esiopetusryhmien, henkilökunnan, oppilashuollon asiantuntijoiden sekä muiden viranomaisten kanssa.

Lapsen kasvun ja kehityksen seurannasta vastaa lastenneuvolan terveydenhoitaja tai muu erikseen sovittu henkilö kuten esim. toimintaterapeutti tai puheterapeutti. Ohjeet varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa annettavasta yksittäisen lapsen tuesta terveyden tai sairauden hoitoon laaditaan yhdessä huoltajien kanssa kirjallisesti osana oppilashuoltoa.

Tapaturmia voidaan ehkäistä varmistamalla kasvu- ja oppimisympäristön turvallisuus. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että henkilökunnan riittävästä ensiapuosaamisesta huolehditaan.

Yksilö- ja tapauskohtaisesti kootut asiantuntijaryhmät Karkkilan varhaiskasvatuksessa

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen, varhaiskasvatus- tai esiopetusryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palveluiden järjestämiseksi. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan ja siihen tarvitaan aina huoltajan kirjallinen suostumus.

Yksilökohtaisen oppilashuoltoryhmän kokooa henkilö, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Kokoonkutsuja voi olla lapsen varhaiskasvatuksen-, esiopetusryhmän opettaja, varhaiskasvatuksen konsultoiva erityisopettaja, psykologi, neuvolan terveydenhoitaja tai päiväkodin johtaja.

Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Tarkoituksenmukaista on, että vastuuhenkilönä toimii pääsääntöisesti ryhmän kokoaja. Lapsen osallisuus, omatoivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon tilanteen vaatimalla tavalla.

Asioiden käsitteleminen yksilökohtaisessa oppilashuollossa:

Ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä (liite).

Kokoukseen osallistuvat vain ne henkilöt, joiden läsnäolo on lapsen / huoltajan näkökulmasta tarpeellinen ja joiden tehtäviin lapsen asioiden hoitaminen välittömästi kuuluu.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus (liite), joka tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Oppilashuoltokertomukset ovat salassa pidettäviä.

Oppilashuoltokertomukset ja -rekisteri

Oppilashuoltokertomukset ja muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin, jonka ylläpidosta ja henkilötietojen käsittelystä vastaa varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä.

Opetuksen järjestämiseen liittyviltä osilta kootaan tarpeen mukaan yksilöllinen moniammatillinen asiantuntijaryhmä esim. pedagogisia asiakirjoja laadittaessa. Tällaisia kokoontumisia ei koske säädös oppilashuoltokertomuksen laatimisesta, vaan opetuksen järjestämistä koskevat seikat kirjataan kyseessä olevaan pedagogiseen asiakirjaan.

Varhaiskasvatuksen esiopetuksen oppilashuollollisesta toiminnasta tiedotetaan huoltajille. Kaikki oppilashuollollinen toiminta tapahtuu yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa huomioiden lapsen ikä ja kehitystaso.

Oppilashuoltosuunnitelma Karkkilan esiopetuksessa

Esiopetuksen vuosisuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, oppilashuollon ohjausryhmän sekä johtoryhmän linjaukset. Vuosisuunnitelmassa varmistetaan, että turvallisuussuunnitelma ja kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma ovat ajan tasalla. Esikoulut arvioivat oppilashuoltotoimintaa toimintakauden lopussa.